

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A Dobó István Vármúzeum Játékgyűjteményének gyarapításáról

pályázati azonosító: **3509/01080**

Az NKA Közgyűjtemények Kollégiumának támogatásával a játékgyűjtemény népi és polgári egységét sikerült gyarapítani, a támogatást nagyon köszönjük. Egy egri és egy markazi család által őrzött játékegyüttest vásároltunk meg: az Egerben fellelt 849 darabból álló **Schreiber miniatűr papírszínház** kollekciónak és. a Markazon élt **Keszthelyi Jánosné (1926-2012) népi gyermekjáték és néprajzi hagyatékát.**

A megvásárolt Schreiber papírszínházat több generáción át egy egri család őrizte, Tarczal Mária (1906-1982) hagyatékaként. Tarczal Mária 1950-ig Kassán élt, a Legényegylet színjátszó körében műkedvelő színjátszó volt. A család 1950-től Szilvásváradon élt, majd Egerbe költöztek, magukkal hozva faladában a papírszínházat.

A **Schreiber féle papírszínház** egyediségével és értékével különlegességnek számít. Hazai szinten is csupán néhány szórvány darab található közgyűjteményben. A berlini Staatsbibliothek gyűjteménye 23 előadás díszleteit és figuráit őrzi.

A ma is működő Schreiber gyermekkönyv kiadót 1831-ben alapította Jakob Ferdinánd Schreiber Esslingenben. A gyönyörű litográfiák, a művészi színvonalú mesekönyvek rendkívül népszerűvé tették a kiadót. Nagy sikert jelentett számukra az 1890-től megjelent Schreiber Gyermek-Színház. A kiadó a kor legismertebb illusztrátorait alkalmazta. A papírszínház képeit T. Guggenberger festőművész illusztrálta. A múzeum gyűjteményében szereplő papírszínház néhány háttérképén és az oldalkulissza jobb alsó sarkában szerepel a festőművész neve.

A leltározás során felmért papírszínház 820 darabból áll, részei: színpadkeret, színpalak, díszletek, kellékek jelmezes szereplők szöveggönyv. A német nyelvű gót betűs szöveggönyvek az alábbi klasszikus történeteket, operameséket tartalmazzák:

1. Alpesi király és a Misanthrope,

2. Ali baba és a negyven rabló
3. Aladdin csodalámpája,
4. Lumpatyus Vagabundus,
5. Grant kapitány gyermekei,
6. Varázsfurulya,
7. Tannhauser,
8. Sackingeni trombitás,
9. A wormszi fegyverkovács,
10. Max és Moricz,
11. Az orleansi szűz,
12. Genovéva,
13. Mikádó avagy a három próba
14. Babatündér
15. A bátor szabócska,
16. Laurin törpekirály,
17. Ezerszépségű hattyúhercegnő,
18. A tékozló,
19. A tündér avagy a kísértés,
20. A cár és az ács,
21. Karácsonyi tündér,
22. Az elvarázsolt sziget,
23. Haramiák

Restaurálás és tudományos feldolgozás után időszakos vándorkiállítás keretében szeretnénk bemutatni a papírajáték történet e ritka és gyönyörű darabját, valamint visszaérkezése után, a Játékgyűjteményből tervezett állandó egri játékiállítás egyik leggazdagabb egysége lesz. Kitűnően bemutatható, látogatókat vonzó rendkívül népszerű kiállítás lehet.

Az NKA Közgyűjtemények Kollégiumának támogatásával megvásárolt kivételes tárgye gyűjteményben való bemutatásához nagyon fontos lépés lenne a legsérültebb darabok restaurálása, melyhez pályázatot nyújtottunk be. A Papírszínház egyediségével és értékével különlegességnek számít, kiállításban való bemutatása csak restaurált állapotban lehetséges.

Keszthelyi Jánosné szövő, népi gyermekjáték készítő hagyatéka

A Dobó István Vármúzeum néprajzi gyűjteményében Keszthelyi Jánosné (1926-2012) markazi szövő, gyermekjáték készítő munkáiból már több tárgyegyüttest őrzünk. Gyermekkorának játékrekonstrukcióit (csontból készült „szöcske”, rongybabák, töklámpás) a múzeum által kiírt Berze Nagy János néprajzi- nyelvjárási és történeti gyűjtőpályázatra 1987-től küldte be folyamatosan. Gyermekjáték készítés mellett a vászonszövés kiváló mestere volt. Halála után a család vásárlásra felajánlotta Keszthelyi Jánosné hagyatékát, mely nagyrészt az általa csuhéból készített falusi életképekből, hagyományos gyermekjátékokból, valamint a kenderfeldolgozás, szövés, fonás eszközeiből és személyes használati tárgyaiból áll.

A tárgyegyüttes jelentősége: A Dobó István Vármúzeum játékgyűjteményének kis részét alkotják a népi gyermekjátékok. Jelen hagyatéka rendkívül jól kiegészíti a Heves megyei népi gyermekjátékok eszközös játékeit, csuhéfigurás életképeivel szinte módszertani bemutatást kínál a népelet értelmezésére. A tárgyegyüttest a Heves megyei s ezen belül a markazi népi játékokat bemutató tervezett állandó játékiállítás egyik egységébe szeretnénk bemutatni. A tervezett kiállítás kitűnő lehetőséget ad a múzeumpedagógiai foglalkozások, interaktív bemutatók szemléletes alkalmazására.

Nyilvántartásba vételük 2013/2 (Schreiber papírból készült miniatűr gyermekszínház), 3013/3 (Keszthelyi Jánosné szövő, népi gyermekjáték készítő hagyatéka) gyarapodási számon történt. Leltárba vételük folyamatos, a leltári számmal ellátott tárgyjegyzéket mellékeljük. (1-2 számú melléklet) Feldolgozásuk hosszas folyamat, melyet nagyban nehezít a német gót betűs feliratok fordítása, az operamesék szövegek könyv szerinti szereplőinek, díszleteinek társítása mely kutatással, analógiák keresésével jár.

Köszönjük, hogy a papírszínház történet e ritka darabjait, s a markazi népi gyermekjáték kollekciónak megvásárlását támogatták, múzeumi gyűjteménybe kerülésével kultúrtörténetünk színes területe bontakozik ki.

A pályázati beszámoló elérési útvonala:

http://egrivar.hu/kiallitasok/idoszaki_kiallitasok.html#beszamolo_div

Eger, 2013. október 2.

Császi Irén

néprajzkutató- muzeológus

Berecz Máttyás

mb.múzeumigazgató

1. melléklet

Schreiber papírszínház

leltározott jegyzéke

Dobó István Vármúzeum

Játékgyűjtemény

Pályázati azonosító:3509/01080

2013.1.1.	Játékkereskedés - szímfal	1
2013.1.2.	Játékkereskedés - szímfal /polc/	1
2013.1.3.	Sziklabarlang bejárata - szímfal	1
2013.1.4.1-2.	Sziklabarlang belseje - szímfal	2
2013.1.5.	Sziklabarlang - szímfal	1
2013.1.6.1-3.	Csipkerózsabokor - szímfal	3
2013.1.7.1.	Kétoldalas szímfal	1
2013.1.7.2-5.	Oldalkulissza	4
2013.1.7.6.	Oldalkulissza	1
2013.1.7.7.	Oldalkulissza	1
2013.1.7.8.	Oldalkulissza	1
2013.1.7.9-12.	Oldalkulissza	4
2013.1.8.1.	Sziklás hegység- szímfal	1
2013.1.8.2-6.	Oldalkulissza	5
2013.1.9.1.	Havas szikla - kétoldalas szímfal	1
2013.1.9.2.	Havas erdő - szímfal	1
2013.1.10.1.	Sziklabarlang - szímfal	1
2013.1.10.2-5.	Sziklabarlang - oldalkulisszák	4
2013.1.10.6-8.	Sziklabarlang - mennyezeti elem	3
2013.1.11.1.	Arab város - szímfal	1
2013.1.11.2-5.	Arab város - oldalkulisszák	4
2013.1.12.1.	Oszlopcsarnok - áttört szímfal	1
2013.1.12.2-7.	Oszlopcsarnok - oldalkulisszák	6
2013.1.13.1-2.	Sziklás tengerpart - alsó elem	2
2013.1.14.1.	Lovagterem - kétoldalas szímfal	1
2013.1.14.2.	Lovagterem - áttört háttér	1
2013.1.14.3-6.	Lovagterem - oldalkulisszák	4
2013.1.14.7.	Lovagterem - mennyezeti elem	1
2013.1.15.1.	Fogadó - áttört háttér	1
2013.1.15.2-5.	Fogadó - oldalkulisszák	4
2013.1.16.1.	Palota belső - kétoldalas szímfal	1
2013.1.16.2.	Palota belső - áttört háttér	1
2013.1.16.3-6.	Palota belső - oldalkulisszák	4
2013.1.17.1.	Keleti palota - szímfal	1

	Keleti palota -	
2013.1.17.2-4.	oldalkulisszák	3
2013.1.18.1.	Távolkeleti áttört színfal	1
2013.1.19.1.	Várkastély - áttört színfal	1
	Várkastély -	
2013.1.19.2-5.	oldalkulisszák	4
2013.1.19.6.	Várkastély - alsó elem	1
2013.1.19.7.	Várkastély - alsó elem	1
2013.1.19.8.	Várkastély - alsó elem	1
	Börtön - kétoldalas	
2013.1.20.1.	színfal	1
2013.1.20.2.	Börtön - áttört színfal	1
	Csillagos égbolt - áttört	
2013.1.21.1.	színfal	1
2013.1.21.2.	Felhőzet - áttört színfal	1
2013.1.21.3-8.	Felhőzet - oldalelemek	6
2013.1.21.9-15	Felhő-elemek	7
	Lovagterem - áttört	
2013.1.22.1.	színfal	1
	Lovagterem - áttört	
2013.1.22.2.	színfal	1
	Lovagterem - áttört	
2013.1.22.3.	színfal	1
	Viking sátor - áttört	
2013.1.23.1.	színfal	1
	Viking sátor - áttört	
2013.1.23.2.	színfal	1
	Viking sátor -	
2013.1.23.3-5.	oldalelemek	3
2013.1.24.1.	Japán kerti pavilon	1
	Japán kerti pavilon -	
2013.1.24.2-4.	oldalelemek	3
	Japán pagoda - áttört	
2013.1.25.1	színfal	1
	Japán pagoda -	
2013.1.25.2-5.	oldalelemek	4
	Japán pagodabelső -	
2013.1.26.1.	áttört színfal	1
	Japán pagodabelső -	
2013.1.26.2-5.	oldalelemek	4
	Téli falukép - áttört	
2013.1.27.1.	színfal	1
	Téli falukép -	
2013.1.27.2-5.	oldalelemek	4
	Magyar parasztszoba -	
	Copf stílusú szoba -	
2013.1.28.1.	kétoldalú színfal	1
	Magyar parasztszoba -	
2013.1.28.2-7.	oldalelemek	6
	Magyar parasztház külső	
2013.1.28.8-16	- oldalelemek	9
	Copf stílusú szoba -	
2013.1.28.17-21	oldalelemek	4
2013.1.29.1.	Trónterem - színfal	1

2013.1.29.2-7.	Trónterem - oldalelemek Középkori város -	6
2013.1.30.1-6.	oldalelemek Szobabelső - kétoldalú	6
2013.1.31.1.	szímfal Szobabelső -	1
2013.1.31.2-7.	oldalelemek Szobabelső -	6
2013.1.31.8-13	oldalelemek Erdei katonai tábor -	6
2013.1.32.1.	áttört szímfal Erdei katonai tábor -	1
2013.1.32.2-5.	oldalelemek Úri szalon - fogadó -	4
2013.1.33.1.	kétoldalú szímfal	1
2013.1.32.2-7.	Úri szalon - oldalelemek Fogadó belső -	6
2013.1.33.8-13	oldalelemek	6
2013.1.34.1.	Várkastély - áttört szímfal Belső várudvar - áttört	1
2013.1.34.2	szímfal	1
2013.1.34.3-6.	Vár részlet - oldalelem Gótikus templombelső -	4
2013.1.35.1.	ókori görög utcakép - kétoldalú szímfal	1
2013.1.35.2-5.	Gótikus templombelső - oldalelemek	4
2013.1.35.6-13	Ókori görög utca - oldalelemek	8
2013.1.36.1.	Városi vásár, temető - kétoldalú szímfal	1
2013.1.36.2-7.	Városi vásár - oldalelemek	6
2013.1.36.8-13	Temető - oldalelemek	6
2013.1.36.14-21	Temetői sírkövek Tudós szobája - áttört	7
2013.1.37.1.	szímfal Tudós szobája - áttört	1
2013.1.37.2-3.	szímfal Tudós szobája - belső	2
2013.1.37.4.	kép Egyiptomi szín - áttört	1
2013.1.38.1	szímfal Egyiptomi szín -	1
2013.1.38.2-5.	oldalelemek	4
2013.1.39.1.	Erdő - áttört szímfal	1
lszn.	Oldalkulisszák, elemek	196
lszn.	Figurák	362
lszn.	Szövegekönyvek	23
		820

Császi Irén

Császi Irén

2. melléklet

Keszthelyi Jánosné népi játék és néprajzi hagyatékának

leltározott jegyzéke

Dobó István Vármúzeum

Játékgyűjtemény

Pályázati azonosító:3509/01080

2013.1.1.	Párnahuzat	1
2013.1.2.1-2.	Párnahuzat	2
2013.1.3.	Kaszlitakaró	1
2013.1.4.1-2.	Szalvéta	2
2013.1.4.3.	Szalvéta	1
2013.1.4.4.	Futó terítő	1
2013.1.5.1.	Futó terítő	1
2013.1.5.2.	Drapéria	1
2013.1.5.3.	Drapéria	1
2013.1.6.	Abrosz	1
2013.1.7.	Kötény	1
2013.1.8.	Abrosz	1
2013.1.9.	Vállkendő /Beliner -kendő/	1
2013.1.10.	Vállkendő /Beliner -kendő/	1
2013.1.11.	Főkötő	1
2013.1.12.	Istállólámpa	1
2013.1.13.	Szentkép	1
2013.1.14.	Szentkép	1
2013.1.15.	Szentkép	1
2013.1.16.	Szentkép /olajnyomat/	1
2013.1.17.	Képkeret	1
2013.1.18.	Sulyok	1
2013.1.19.	Guzsaly	1
2013.1.20.	Szentkép	1
2013.1.21.	Szentkép	1
2013.1.22.	Szentkép	1
2013.1.23.	Guzsalytalp	1
2013.1.24.	Tál	1
2013.1.25.	Köpülő	1
2013.1.26.	Imakönyv	1
2013.1.27.	Gereben	1
2013.1.28.1-2.	Zsírosbödön	2
2013.1.29.	Kerekes rokka	1
2013.1.30.	Kerekes rokka	1
2013.1.31.1-2.	Hajnyíró	2
2013.1.32.	Rongyszőnyeg	1
2013.1.33.	Rongyszőnyeg	1
2013.1.34.	Fonálgombolyító csőrő	1
2013.1.35.1-3.	Matringoló	3
2013.1.36.	Felvető-fa	3
2013.1.37.	Szoknya	1
2013.1.38.	Fejkendő	1
2013.1.39.	Fejkendő	1
2013.1.40.	Női ruha	1
2013.1.41.	Női ruha	1
2013.1.42.1-2.	Női ruha, kosztüm	2
2013.1.43.	Szoknya	1
2013.1.44.	Női ruha	1
2013.1.45.	Női blúz	1
2013.1.46.	Női ruha	1
2013.1.47.	Otthonka	1
2013.1.48.	Kaszli	1
2013.1.49.	Láda	1
2013.1.50.	Láda	1
2013.1.51.1-2.	Szekrény	2
2013.1.52.	Szekrény	1

2013.1.53.	Kosár		1
2013.1.54.	Kosár		1
2013.1.55.	Kosár		1
2013.1.56.	Kosár		1
2013.1.57.1-2.	Palatábla vesszővel		2
2013.1.58.	Vasaló		1
2013.1.59.	Lámpás		1
2013.1.60.	Sarkantyú		1
2013.1.61.	Falióra		1
2013.1.62.1-2.	Női cipő	1 pár	
2013.1.63.1-2.	Női cipő	1 pár	
2013.1.64.1-2.	Női szandál	1 pár	
2013.1.65.	Fazék		1
2013.1.66.	Fazék		1
2013.1.67.	Fazék		1
2013.1.68.	Tál		1
2013.1.69.	Matringoló		1
2013.1.70.1-5.	Szövöszék borda		5
2013.1.71.1-5.	Szövöszék borda		5
2013.1.72.	Szövöszék		
	Szüreti felvonulás - 13 db		
Játékgyűjtemény	csuhéfigura szekerekkel		
	Fonóban - 19 db textilbaba		
Játékgyűjtemény	eszközökkel		
	Aratás - 4 db textilbaba		
Játékgyűjtemény	eszközökkel		
Játékgyűjtemény	Mesejelenet - 8 db csuhébaba		
Játékgyűjtemény	Kocázás - 2 db csuhébaba		
Játékgyűjtemény	Szarvas - ugró játék		
Játékgyűjtemény	Guruló traktorok		
	Balet-táncosok - 6 db		
Játékgyűjtemény	csuhébaba		
	Betlehemi jelenet - 8 db		
Játékgyűjtemény	csuhébaba, házikó, bölcső		
	Kutyasutu /körforgó/ 4 db		
Játékgyűjtemény	csuhébabával		
Játékgyűjtemény	Teherautó fából csuhébabával		

Császi Irén